

Nr 2 2012

Åarjelsaemien gærhcoeplaerie
Sørsamisk kirkeblad
Sydsamiskt kyrkoblاد

**Saemiedigkien
åålmegetjåanghcoe
Plassjesne/ Sametingets
almannamøte på Røros**

Side 2

**Mer samisk i
Daerpies Dierie?**

Side 3

Saemiedigkien

åålmegetjåanghkoe Plassjesne

buerebe sjædta maanide. Plassjen åejvie, Hans Vintervoll aaj golteli gosse eejhtegh saarnoejin guktie jis tjabredeminie. Dellie Saemiedigkie satnem stilli edtja Saemiedigkiem byöredh, dam aamhtesem digkiedidh. Saemiedigkie aaj mujhtiehti, tjïelten diædte: ektine gieline eensì vaarjelidh.

GÅETIESIJJIE DAARPESJIBIE

Plassjen saemieh leah gellie jaepieh soptsestamme dah sijhtieh gåetiesijjiem utnedh gosse tjåanghkenieh. Dan bëjre eelkin digkiedidh jïh rååresjidh: guktie saemieh mæhtieh darjodh gosse gåetiesijjiem daarpesjieh. Dælie Aajege Plassjen jåarhkeskuvlesne sijjiem leejedeminie. Dej luvnie leah vïjhte barkijh. Dah jis seamma tjiehtjielisnie. Gusnie edtjieh dellie gaavnedidh?

SAEMIEN SÏJTE BUEKTIEHTAMME

Snåasesne dellie Saemien Sïjte edtja sagki stuerebe sjïdtedh. Saemiedigkie lea jïjnïh beetnegh dïsse vadteme. Dellie Saemiedigkie tjuara mujhtedh saemieh hov gaajhkene dajvesne årroeminie. Mejtie saemieh mæhtieh tjåanghkenidh seamma badth gusnie veasoeminie.

Saemiedigkie boejhkesti, voestegh tjuerieh vuesiehtidh guktie daerpies sjïere gåetiesijjiem utnedh. Tjuerieh naan gåetiesijjiem löönedh, dellie jis ektesne kultuvrine, gieline, duedtime barkedh. Goh numhtie jåarhkeme, dellie hov mæhtieh beetnehviertieh ohtsedidh. Eah gaajhkh åarjelatjh dïsse latjkh gænnah. Nov hov saemieh gåetiesijjiem daarpesjieh, dan mænngan mæhtieh saemieh ektesne soptsestidh mejnie sijhtieh barkedh.

TEEKSTE JÏH GUVVIEH:
MEERKE KRIHKE
LEINE BIENITE

Garrabieleste: Vibeke Larsen, Laila Susanne Vars, Egil Olli, Marianne Balto jïh Ellinor Marita Jåma.

Saemiedigkien åejvie Egil Olli jïh nyjsenæjjah njoktjen aske Plassjese böötin. Dah gujht joekoen væjkele gosse vaestiedin, boejhkestin guktie jïh mejnie dah barkeminie.

Saemiedigkien raerie bööti sïjhti åarjel-dajven haestemidie raeriestidh. Medtie njieljieluhkie almetjh Saemiedigkiem eadtjohke gihtjedin. Åejvie Egil Olli buarastehti, soptsesti Saemiedigkie sæjhta goltelidh guktie dennie dajvesne. Nov amma saemieh gihtjedin. Naakenh sïjhtin daejredh guktie Saemiedigkie maahta båatsoe-burride viehkiehtidh. Saemiedigkie ojhte vaestiedi, lihtsegh gujht guarkeme jïjnïh vaejsieh daebpene åarjene. Gaajhkesh mah dennie tjåanghkosne, latjkanin tjuerieh båatsoe-jielemem nænnoe-stidh. Dah njieljie nyjsenæjjah jïjnjem daejrieh jïh dah boejhkestin guktie Saemiedigkie aamhtesigujmie eadtjohke-laakan barka.

Plassjen Åejvie Hans Vintervoll (garrabielesne) goltele gosse Lars Bransfell stilli Saemiedigkie edtja viehkiehtidh: Ibie buektehth gænnah tjåanghkenidh, Saemiedigkie tjuara diekie bætedh viehkiehtidh.

PLASSJEN TJÏELTE TJUARA VIEHKIEHTIDH

Gellie sïjhtin govledh guktie tjïelte maahta gielen evtiedidh. Eejhtegh jïh lohkehtëjjah tjuerieh gæmhpodh guktie ööhpehtimmie

Sametingets almannamøte på Røros

Sametingets president Egil Olli og Sametingsrådet kom til Røros for å fortelle hvordan Sametinget arbeider og for å høre hva folk i dette området er opptatt av. Reindriftas proble-

mer med rovdyr var en av sakene som kom opp. Flere foreldre var interessert i å få vite hva som kan gjøres for å sikre samiskundervisning til barn. Ordføreren i Røros, Hans

Vintervoll, ble utfordret til å invitere Sametinget til møte om samiskundervisning. Behovet for et samisk samlingssted på Røros ble også diskutert. Sametinget har bevilget mye

penger for å få realisert et nybygg for Saemien Sïjte på Snåsa. Nå må også Røros-området få et samlingssted.

Revitalisera det samiska kyrkolivet i Härjedalen!

Härnösands stift har utrett kyrkans organisatoriska struktur i Härjedalen, Vägvalsutredning Härjedalen. Den är nu ute på remiss i landskapets församlingar. Om församlingarna vågar satsa på den mest långtgående förändringen – en samfällighet för hela området – kan det innebära en möjlighet till utveckling för samiskt kyrkoliv.

I Härjedalen finns i dag, efter flera sammanslagningar, fyra församlingar: Svegsbygdens församling, Hedebygdens församling, Tännäs-Ljusnedals församling och Ytterhogdal-Överhogdal-Ängersjö församling. Svag ekonomi och därmed dåligt underlag för de tjänster som behövs, återkommande problem med vakanter och, i flera av församlingarna, litet engagemang från förtroendevalda har länge karaktäriserat församlingarna.

För en utomstående är det enkelt konstatera att något måste göras – för att få en fungerande och bär-

kraftig organisation och för ökat engagemang och ökad delaktighet. Återstår att se hur det är med förändringsbenägenheten i församlingarna – och med stiftets förmåga att klargöra och övertyga.

Samiskt kyrkoliv har, generellt sett, varit svagt i Härjedalen. Det som har gjorts har burits av några få eldsjälar, och det har knappast varit förankrat i den kyrkliga strukturen. Trots stadganden i kyrkoordningen har flera av församlingarna i stort sett struntat i samernas behov och potentiella vilja till delaktighet. Motsättningarna mellan markägare och rennäring har påverkat även kyrkans beslutandeorgan och liv.

Församlingarna har i bara liten omfattning upplevts som relevanta från samisk horisont, ändå mindre som tänkbara partner i viktiga samiska frågor. I Härjedalen, ett landskap i samiskt kärnområde, har det samiska i kyrkolivet, med några få undantag, varit osynligt och

exkluderat istället för synliggjort och inkluderat.

Vägvalsutredning Härjedalen visar på flera möjliga förändringsmodeller, med olika omfattande samverkan. Att Ytterhogdal måste knyta an till Sveg är uppenbart. Men kan man därutöver tänka sig en samfällighet (där församlingarna samverkar om personal, lokaler, administration etc.) för norra Härjedalen och en för södra, eller kanske en samfällighet för hela Härjedalen? Kanske dessutom någon form av samarbete med Berg/Södra Jämtland?

För samiskt vidkommande torde det mest omfattande förändringsförslaget – en samfällighet för hela området – vara bäst. Där skulle finnas utrymme för såväl tvåspråkiga (sydsamiska och svenska) tjänster – främst präst och diakon – som för en samisk, härjedalsk arbetsgrupp av förtroendevalda samer som skulle trygga kontinuitet och delaktighet i samiskt kyrkoliv.

Den nödvändiga organisatoriska förändringen av Svenska kyrkan i Härjedalen borde gå hand i hand med en utveckling av samiskt kyrkoliv i Härjedalen. Det samiska har viktiga bidrag till helheten.

URBAN ENGVALL

Mer samisk i Daerpies Dierie?

Ja, det ville være rett og velkomment, vil forhåpentlig de fleste si.

Vi vet at det er en del skjær i sjøen som vi må unngå, når vi skal ta inn flere samiske tekster. En god del lesere vil føle utrygghet, tror jeg. Det er derfor viktig at alle samiske tekster har et sammendrag på norsk eller svensk. Og disse skal gjengi hovedsaken i teksten slik at de som ikke kan sørsamisk, får kjennskap til innholdet og kan kjenne seg trygge på at de

vet hva den samiske teksten handler om. Samisk vil ikke bli brukt for å sende hemmelige beskjeder til de som kan dette språket. Vi ønsker ikke bruke samisk for å ekskludere mange, kanskje de fleste av våre lesere.

Vi håper at dere vil ha tålmodighet når det dukker opp tekster på samisk som dere ikke forstår. Vi håper at dere tenker: det er bra at et språk som står i fare for å dø ut, blir

brukt. De skriver ikke på samisk for å holde meg utenfor.

Vi vet at det er mange samer som ikke fikk lære seg å lese samisk. Noen av dem føler et stort ubehag når de blir minnet om at de ikke fikk den muligheten. Vi håper at dere vil tenke: måtte jeg få styrke til å leve med min sorg over tapte muligheter.

Vi vet også at mange lesere syns det er tungt å lese tekster på norsk når de har svensk som førstespråk og

svensk når man best kan norsk. Vi håper at våre lesere har stor tålmodighet og overbærenhet med dette og tenke: det er godt vi har et svensk-norsk publikasjon som kan binde sammen det sørsamiske folket som er spredt over et stort område både i Sverige og Norge.

BIERNA LEINE BIENTIE

Gïele-tjåanghkoe, språksamling i Lofsdalen

De samiska samordnarna i Härjedalens och Älvdalens kommuner har ordnat sin andra språksamling. DD:s Elisabeth Andersson var där.

Deltagarna välkomnades av Karin Rensberg Ripa och Malin Ripa. Förutom att de är mor och dotter så arbetar bägge som samiska samordnare i Härjedalens respektive Älvdalens kommun som är förvaltningsområdet för samiskan.

Det här var den andra gången som det anordnades språksamling. Deltagarna kommer denna gång från Mittådalen, Brändåsen, Funäsdalen, Idre och Storsätern.

Anders Ripa och Ida Ljungberg löser en svår fråga i tipsrundan, med god hjälp från de yngre deltagarna i språksamlingen i Lofsdalen.

Vi var fjorton vuxna och tolv barn i åldrarna 0-14 år. Som vanligt dominerade den kvinnliga sidan, men det var lyckligtvis även tre karlar med. Tur det,

för de tog genast på sig kockrollen!

– Språksamlingarna är en del av arbetet med att stärka samiskan i kommunerna, berättar Malin. Det är viktigt att skapa språkarenor, och att alla kan delta utifrån sina egna språkliga förutsättningar.

För alla har vi på ett eller annat sätt språkspärrar. Hur de kan uppkomma eller vilka konsekvenser de kan få, berättade Sylvia Sparrok, Sametingets språkcentrum, om.

– Genom att förtydliga problemet och genom att tänka på hur man själv drabbas av sin språkspärr, kan man komma vidare och förhoppningsvis inte vara så rädd att tala den

samiska som man själv behärskar, sa hon.

TRÄNA SPRÅKET

Det är ju också målet med språksamlingarna, att träna språket. Samvaron var god. Vi hade små tävlingar i ordkunskap. Och det var med verklig iver alla deltog i tipsrundan och svarade på de ibland svåra frågorna.

Nästa språksamling blir till hösten. Då ska vi också tala mera samiska och använda de ordförråd vi har. Vi kommer också att få möta äldre samer som är modersmålstalande.

TEXT OCH FOTO: ELISABETH ANDERSSON

Monica daglig leder

Monica Kappfjell er tilbake i stillingen hun forlot for to år siden. Nå er hun igjen daglig leder i Samisk menighet i sørsamisk område.

Nidaros bispedømeråd har i sitt februar-møte tilsatt Monica Kappfjell som daglig leder i 50 prosent stilling i Saemien Åålmege, SÅ / Samisk menighet i sørsamisk område.

Da søkerfristen gikk ut, var det kommet inn tre søknader. Monica Kappfjell ble innstilt på førsteplass av både innstillingsråd og samisk menighetsråd. Monica visste hva stillingen innebærer ettersom hun tidligere har hatt jobben som daglig leder i SÅ.

Monica har fått kontor på kommunehuset i Namdalseid, like ved kirkekontoret.

– Vi er godt spredd, vi som arbeider innen samisk menighet. Leder i trosopplæring, Toamma Bientie, har kontor i

Rana, diakonarbeider Bertil Jönsson i Røyrvik og prest Bierna Leine Bientie på Snåsa. Men vi har både telefon og internett, ler Monica som også er arbeidsleder for Toamma og Bertil.

– Jeg håper at SÅ kan bli en faste ordninger når prøveperioden nå går ut, sier den

nytilsatte lederen.

TEKST OG FOTO: BIERNA LEINE BIENTIE

Til Israel for å redde samisk språk

En gruppe samiske språkarbeidere har vært i Israel få å lære mer om *ulpan-metoden* som brukes for å lære folk raskt å snakke hebraisk.

Fylkesmannen i Nordland har satt i gang et prosjekt med å få den såkalte ulpan-metoden tilpasset til samisk opplæring. Folk som immigrerer til Israel og ikke kan hebraisk, har behov for å lære seg språket fort.

Statsråd Rigmor Aasrud uttalte i fjor at *ulpan-metoden* har vist seg å være en god og effektiv metode for å utvikle muntlige språkkunnskaper i løpet av noen måneder. Metoden ble utviklet i Israel for å drive mer effektiv språkopplæring. Den har senere blitt tilpasset ulike minoritetsspråk i Europa som gallisk og walisisk.

–Vi synes revitaliseringen av det samiske språket går sakte, sier Lars-Joar Halonen fra Lavangen språksenter.

Han viser til en rekke kurs som ikke fører til at deltakerne blir samisktalende.

Lars-Joar Halonen mener at de i Lavangen ikke kan se mot Indre Finnmark hvor nordsamisk er majoritetsspråk. Det er mer naturlig for dem å samarbeide med lule- og sørsamiske områder.

KILDE: NETTSIDEN TIL NRK

Hearra lea hearra

**Vaajese Aanta Fjellneren
bijre ennje jielieminie juktie
Bo Lundmark gellien aejkien
Aantan bijre s   rne. Gosse daan
jaepien Plassjesne maarhnah,
dellie Bo dahkoe b   ti j  h
soptsesti.**

Bo Lundmark daelie pensjoniste lea. Dellie n   rie vaeresne m  nnedh j  h b  etedh h   lodh. Lundmark lea gel-
lien jaepien Aantan bijre h   leme. J  jn-
jem goerehtamme j  h g  rjah
tjaaleme. Luste Lundmarkem goltelidh
gosse s   rne j  h jarhpode. Lundmark
lea almetjigujmie soptsestamme
g  eh Aantam m  jhtelin. Numhtie
Fjellneren soptsesh ennje jielieminie.
– Daate lea sj  ere saemien vuekie

j  h dam tjoerebe vaarjelidh: Hijven
gosse soptsesh boelvijs-
te boelv-
vide juhtieh, Bo Lundmark jeahta.

HEARRA SAEMIENVAARJOJNE
Aanta Fjellner (1795-1876) H  rjed  -
lesne reakadi. Gosse noere lij, tjoeri
tri  ngkestidh j  h bovtsh ry  jnesjidh.
Aantan fuelhkie giefies, idtji Aantan
naan ealoe g   nnah. Gosse Aanta
skuvlesne eelki, dellie dohhk diekie
v   lki: skuvlese j  h g   tide ry  jnesjidh.
Skuvlesne eadtjohke learohke lij.
Dellie stoere staarese v   lki, s  jhta
lohkedh hearrine sj  dtedh. Ij lea
aelhkie gosse saemienvaarjojne
b   ti. Aanta v   jni guktie laedtieh
idtjin tjaebpieslaakan d   medh.
L  jhkan Aanta s  jhti laedtieh j  h
saem-
ieh edtj-
ieh siemes   rrodh j  h

sinsitniem viehkiehtidh j  h r  effesne
jiele-
dh.

TJEELE GOSSE VAERIDE ARHTI
Garre biejjieh stoere staaresne badth
sj  dti. Aanta amma vaerien g   jkoe
arhti. Dellie tjeeli. Naakenh dejstie
tjaalegistie   ehpies mijjese.
– ”Biej-
jien baernie” j  h ”Aanta-
vuelie” lea mijjen aerpie, Bo Lund-
mark jeehti.

**TEEKSTE:
MEERKE KRIHKE
LEINE BIENTIE**

*Aanta Fjellner iktesth saemienvaarjoeh
utni. Almetjh hov b   hperostin gosse
guarkajin dihte hearra lij.*

Samiske kirkedager i Rana

**Planleggingen av neste
Samiske kirkedager er i gang.
Programkomiteen har hatt sitt
tredje m  te og ber folk allerede
nå sette av tid til    komme til
Mo i Rana 9.-11. august 2013.**

Samiske kirkedager er et felleskirke-
lig arrangement for samisk kirkeliv i
Norge, Sverige, Finland og Russland,
og for første gang skal arrangemen-
tet holdes i et sørsamisk område. Det
blir på norsk side: Mo i Rana.

Programkomiteen består av med-
lemmer oppnevnt av de sentrale
samisk-kirkelige organene i Norge,
Sverige og Finland. Anne Dalheim,
leder i Samisk kirkeråd i Den norske
kirke, og Sylvia Sparrok, ordf  r  nde
i Samiska rådet i Svenska kyrkan, er
valgt til henholdsvis leder og nest-
leder for programkomiteen.

USIKKER ØKONOMI
Det er usikkert om Samiske kirkeda-
ger 2013 vil få EU-midler tildelt.
– Vi skal nok klare    arrangere
Samiske kirkedager selv om vi ikke
skulle få EU-penger, sier general-
sekretær i Samisk kirkeråd, Tore
Johnsen.
Det er godt at kirkedagerne har en
så velvillig vertskommune som Rana,
sier han.

BIERNA LEINE BIENTIE

Presten Anders Fjellner

Historiene om Anders Fjellner lever. Bo Lundmark bidrar til det. Han har vært på Rørosmartnan og holdt fore-
drag om Anders Fjellner (1795-1876) som var født i Härjedalen. Tidlig m  tte han v  re dreng hos andre re-
ineiere. Det fortsatte han med også som skoleelev. Arbeidsomt var det    pendle mellom skolen og fjellet. Etter hvert startet
han på teologistudiet, kledt i sine samiske kl  r. Da Aanta / Anders lengtet tilbake til livet i fjellet, skrev han. Noen
av disse skriftene er godt kjente. Solens s  nn og Joiken om Anders er en arv etter Fjellner, sa Bo Lundmark.

Samisk eldreråd oppnevnt

**Sametinget har oppnevnt et
samisk eldreråd, et rådgivende
organ, for første gang. Jonhild
Joma representerer sørsamisk
område.**

– Veien blir til mens vi går, sier Jon-
hild Joma og forteller at nå prøver de
   få en oversikt over hva som finnes
av handlingsplaner på nasjonalt plan
og i de fylkeskommune som repre-
sentantene kommer fra.

Statens seniorråd har ansvar på
nasjonalt plan. Alle fylkeskommu-
ner og kommuner i landet skal også
ha eldreråd. Det nye er nå at Same-
tinget har oppnevnt et Samisk
eldreråd.

Det nyoppnevnte rådet har hatt
sitt andre m  te. I februar møttes de
i Karasjok. Denne gangen i Tromsø
der de også var på en omvisning på et

dagsenter for eldre. Ledelsen visste
ikke om det var noen samiske bru-
kere av sentret.

FEM MEDLEMMAR
Eldrerådet består av fem medlem-
mer og f  r sekretærhjelp fra Same-
tinget. Leder er Inga Karlsen fra
Tysfjord og nestleder er Anders P.
Siri fra Kautokeino. I tillegg til Jon-
hild Joma fra sørsamisk område, er
Magne Einejord fra Skånland og
Ellen Anne Stabursvik fra Porsanger
med i eldrerådet.

– I sommer skal vi på kurs i regi av
Pensjonistforbundet. Det blir bra.
Jeg har v  rt med i mange r  d og sty-
rer i mitt liv, men aldri i et eldrer  d,
ler Jonhild.

BIERNA LEINE BIENTIE

*Jonhild Joma er oppnevnt som repre-
sentant fra sørsamisk område i
Samisk eldrer  d.*

FOTO: ANNE-GRETHE LEINE BIENTIE

Unga ledare viktig tillgång

Inte mindre än 15 unga samer förbereder sig för att vara med som ledare på samiska konfirmandlägret i Vålådalen 2013. De är viktiga förebilder för konfirmanderna.

Det är ett helt år kvar till nästa samiska konfirmandläger i Härnösands stift men förberedelsearbeidet pågår för fullt. Härnösands och Luleå stift turas om att arrangerar lägret – i båda fallen i samverkan med Sáminuorra, den samiska ungdomsorganisationen.

– Trots att vi har lägret hos oss bara vartannat år är det inte mycket paus emellan, säger Britt-Marie Frisell som har huvudansvaret i Härnösands stift.

UTBILDNING PÅGÅR

Bland annat är det utbildningen av unga konfirmandledare som pågår kontinuerligt. Av de 15 som ska vara med på lägret 2013 kommer nio från stiftets konfirmandläger 2011. Av 38 konfirmander var det 32 som ville fortsätta som unga ledare. Ekonomi och praktiska skäl gör att inte alla kan få vara med. De som valdes ut har nu gått steg 1 i den ledarutbildning som består av tre steg

Britt-Marie Frisell.

under tre år, och de går alltså steg 2 till hösten.

Övriga sex i gruppen unga ledare kommer från konfirmandlägret 2009 och har alltså varit ledare vid ett läger redan, 2011. Alla tio ville fortsätta men man var tvungen begränsa antalet till sex.

– Det känns förstås inte alls bra att inte alla som vill kan få vara med, säger Britt-Marie.

Som ofta konstaterats borde det finnas någon annan samisk ungdomsverksamhet att hänvisa till när inte alla kan vara unga konfirmandledare.

Vilka samiska konfirmander som ska få fortsätta som unga ledare beror på flera saker. Man

vill ha både pojkar och flickor, man vill täcka alla språkområden och man behöver unga som kan musik, drama, målning.

– Så är det alltid lika svårt veta vilka som är goda ledarämnen, säger Britt-Marie. Ibland kan det vara fel personer vi sällar bort, sådana som faktiskt skulle kunna växa till bra ledare.

Utöver de här 15 är det tre som hängt med sedan lägret 2007 och som vill vara med 2013 också. De är nu över 20 år och har gått fyra års ledarutbildning.

Sammanlagt finns från konfirmandlägren i Härnösands och Luleå stift ungefär 30 samer som deltar i den utbildningen till unga konfirmandledare som Härnösands stift ansvarar för.

BAS FÖR REKRYTERING

Ledarutbildningen är värdefull för de enskilda deltagarna och deras personliga växande. Men gruppen är också viktig som en bas för kyrkans rekrytering till utbildning och tjänst.

– I lägerverksamheten får ungdomarna möta alla kyrkans yrkeskategorier och de får sätta sig in i vad det är att jobba i kyrkan. Och som unga konfir-

mandledare håller vi dem kvar i tre-fyra år, säger Britt-Marie.

Men frågan är vad som händer sedan. Snart kommer ett trainee-program i Svenska kyrkan, alltså en möjlighet att prova på praktiskt församlingsarbete. Det kan vara en möjlighet för unga ledare. En annan möjlighet till fortsatt kontakt med kyrkan kan vara det ungdomsprojekt som kommer att starta i sommar/höst med inriktning på samiska kyrkodagarna 2013 och som förhoppningsvis ska få en fortsättning i återkommande verksamhet med unga samer.

– Men en viktig fråga som ännu är olöst är vad vi gör med alla ledare vi utbildar och som är en stor och växande resurs, säger Britt-Marie Frisell.

KOMPIS OCH FÖREBILD

På lägret är de unga konfirmandledarna viktiga på många sätt. De har en samisk medvetenhet, kan samiska, praktiserar samisk kultur. Och de är något eller några år äldre än konfirmanderna. De kan alltså både vara kompisar och förebilder.

– När de är nya som ledare behöver de tid att komma in i ledarrollen. Men de får också ansvar för en del ”mindre” upp-

Konfirmant i tre dager

Seks konfirmanter kom med toget til Mo i Rana for å være med på helgesamling i mars. Det ble tre hektiske og fine dager. Alle var enige i det. Det var mye en skulle rekke på disse dagene: tur til Sæter-grotta, bowling-turnering, utforskning av Ytteren kirke i tillegg til undervisning.

– Hva er det som gir et menneske verdi? ble det spurt.

Det kom mange forslag: fordi noen er glad i en eller at man er flink å hjelpe andre. Men har man ingen verdi dersom man ikke er flink, kunnskapsrik, hjelpsom eller elskverdig?

Det var ikke så lett å finne svar da det ble så mange spørsmål. Det ble også mye å tenke på da temaene ble identitet og etnisitet.

Konfirmantopplegget avsluttes med en ukes samling i august.

TEKST OG FOTO:
BIERNA LEINE BIENTIE

Lene Cecilia Sparrok har kledd seg godt når hun skal krype inn i en grotte.

Noere alm

gifter, får medverka i andakter och liknande, säger Britt-Marie.

När de varit med ett tag och kommit längre i sin egen ledarutveckling får de fungera som samtalsledare och vara stationsansvariga. Och särskilt viktiga är de förstås när man jobbar med olika yttringar av samisk kultur.

De får lära sig hur man hanterar själavårdsfrågor som kan dyka upp och vad det innebär att vara en god kompis. Och de har en särskild uppgift i att se och stödja de konfirmander som har särskilda behov.

FÖRÄNDRING DISKUTERAS

Den här tiden, ett år före lägret, håller Britt-Marie på med att rekrytera och boka ledare till de uppdrag som inte redan är klara. Plats, lokaler, tider är bestämda sedan länge. I början av hösten ska lägret annonseras. I början av augusti kommer del 2 av ledarutbildningen. Innehållet i lägret ska formas. De blivande konfirmanderna och deras församlingar ska kontaktas och ungdomarna ska få sina förberedelseuppgifter. Och nästa vår är det dags för vuxenledarna att samlas första gången.

Det samiska konfirmandlägret kommer att förändras.

Unga samiska konfirmandledare är viktiga förebilder.

Bland annat vill man stärka de lokala konfirmandförsamlingarnas ansvar – utan att riskera den samiska inriktningen. Riktigt hur detta ska genomföras vet man inte än. Arbetet pågår bland annat i samiska rådet.

- Större lokalt ansvar går att

genomföra i norr där det kan vara ganska många konfirmander från samma område. Här på sydsamiskt område är det svårare eftersom de få konfirmanderna är så utspridda, säger Britt-Marie Frisell.

- Det är möjligt att de unga

samiska konfirmandledarna kommer att ha en nyckelroll i ett förändrat samiskt konfirmandarbete. DD kommer att följa utvecklingen av frågan.

FOTO: BRITT-MARIE FRISELL

URBAN ENGVALL

Barnebok nå på sørsamisk

Astrid Lindgrens barnebok *Jag vill också gå i skolan* utgis nå på sørsamisk. Den har tittelen *Manne aaj sïjhtem skuvlem vaedtsedh*.

”Jeg vil også gå på skolen”, sier Leena som er fem år. Hun forsøker å late som om hun har en egen frøken. Men det hadde vært enda lettere å late som hvis hun bare visste hvordan det går til på en skole. Og tenk, en morgen sier hennes storebror Piere: ”Skynd deg og kle på deg, så kan du få være med og se

presis hvordan det er på min skole!”

Astrid Lindgren (1907–2002) er kjent for blant annet bøkene om Pippi Langstrømpe og Emil fra Lønneberget.

Astrid Lindgrens bøker er oversatt til mange språk.

I ut gir ut Manne aaj sïjhtem skuvlem vaedtsedh. Illustratør er Ilon Wikland. Boken er oversatt til sørsamisk av Siri Kappfjell Päiviö. Sameetinget har finansiert utgivelsen av boken.

Midsommar-seminarium i Röyrvik

Sydsamernas land och rättigheter är temat för ett seminarium i Röyrvik 21 juni. En rad kvalificerade medverkande finns på plats: Mattias Åhrén talar om sydsamiska landrättigheter, Anne Severinsen om sydsamernas utmarksrättigheter och Tor Arnesen under rubriken På regimenes slagmark. Information och anmälan: Astrid Kalvemo, e-post astrid.kalvemo@royrvik.kommune.no

”Det ser ljusare ut”

– Jag är själv förvånad över att jag inte tröttnat på kyrkligt engagemang. Svenska kyrkan har verkligen inte alltid vårdat sin relation till samerna.

Men det ser ljusare ut nu, säger Eva Teilus Rehnfeldt.

Att synliggöra den samiska kulturen i Svenska kyrkan hör till det Eva tycker är viktigast i livet. Hon ska få berätta mer om det.

Den majdag då vi pratas vid – två veckor innan den här tidningen kommer ut – är det gråväder i Österbäck, men det finns hopp om solglimtar. Österbäcken brusar och tussilagon lyser. Uppe i fjället är det mycket snö och is kvar.

Eva var som vanligt uppe vid halv fem och kokade kaffe. Hon har också kollat på Facebook och sett att det är många renkalvar som rivits av björnar i Udtja sameby, hembyn.

MYCKET SAMISKT I MÄSSAN

I helgen som gick var hon i Hoverberg på gudstjänstverkstad och mångfaldsmässa, lördag och söndag. Men eftersom kommunikationerna är som de är så fick hon resa dit riktigt tidigt på lördag morgon och kunde inte åka hem förrän på måndagen.

– Nu efteråt känns det jättebra. Det blev mycket samisk kultur i mässan. Och det är så roligt när församlingsborna kommer och tackar och vill att vi ska komma tillbaka, säger Eva.

Eva Teilus Rehnfeldt har varit ordförande i samiska arbetsgruppen / referensgruppen i Härnösands stift sedan den startade 1994. Snart tjugårsjubileum alltså. Gruppens uppgift är att göra den samiska kulturen känd och brukad i församlingarna.

– Det tråkiga är att det inte är så många samer som kommer när det är samisk gudstjänstverkstad och samisk mässa, säger hon. Men det blir väl bättre.

I Hoverberg var det på lördagen bara präst och musiker som

deltog från församlingen. Från stiftet var fem anställda och förtroendevalda med, två av dem samer: Eva själv och Inger Mattsson.

– Det kändes lite sådär, till att börja med, säger Eva.

SAMISKA FÄRGER

Men det blev bra. Tillsammans gick man igenom hela ordningen för söndagens gudstjänst, planerade psalmer och texter, vad som kunde sjungas och läsas på sydsamiska, diskuterade innehållet i predikan, skrev förbön, besämde hur ingångsprocessionen skulle gå till – med renskällor, sång på samiska, ljusständning vid *arran*.

– Och så smyckade vi kyrkorummet med samiska färger och symboler, säger Eva.

Lördagen avslutades med stämningsfull helgsmålsbön, bland annat med en jojkmelodi på piano och stränginstrument.

Ingen trodde att de skulle bli mer folk än vanligt på söndagens mässa, alltså ganska få. Det kom över hundra personer. Finska kören från Sundsvall sjöng tillsammans med församlingens kör, två eritreaner medverkade, det samiska syntes och hördes.

– Jag fick dela ut nattvarden,

tillsammans med prästen, berättar Eva som fick säga nattvardsorden på sydsamiska.

Det är många samer som vittnat om hur viktigt just det är: att få ta emot nattvarden på sitt eget modersmål. Gud kan samiska ...

GLAD ATT FÅ HÅLLA PÅ

Det finns mycket annat som är viktigast i Evas liv: att få vara frisk (säger en snart 83-åring med besvärande astma och en tå som krånglar), de två barnen och de fem barnbarnen, alla i Stockholm, maken Allan, att få bo nära fjällbäcken, lilla hunden Sigge (bichon frisé) som alltid är glad, goda grannar ...

– Men jag är så glad att få hålla på med det samiska kyrkolivet, säger hon. Varenda gång jag ska iväg på gudstjänstverkstad känns det kul – att få komma till nya platser och träffa nya människor.

Att ha med Svenska kyrkan att göra, särskilt när det handlar om urfolks- och minoritetsfrågor, både kräver tålmod och bidrar till otåligheten. Eva gillar utmaningar:

– Ett exempel är när jag – det var i början av 80-talet – sprang Lidingöloppet. Jag jobbade på

Konfirmandernas samiska frälsarkrans.

idrottsgymnasiet i Gällivare och skulle delta tillsammans med mina elever. Och jag sprang och sprang och fick till slut en riktigt bra tid, medalj och allt.

För ungdomarna gick det inte lika bra – de skyld på att de laddat fel. Eva hade förberett sig på samma sätt.

INGET ÄR OMÖJLIGT

Relationen till kyrkan började tidigt, när hon gick i skola i Jokkmokk, inackorderad eftersom det var för långt och väglöst till hembyn Udtja. Varje söndag var det högmässa som gällde, ofta två timmar lång.

– Men jag blev tydligen inte skräm av det, säger hon. Jag blev söndagsskollärare och sjöng i kyrkokören. Och jag har aldrig blivit

Eva Teilus Rehnfeldt.

trött på det här engagemanget.

Den som samarbetar med Eva Rehnfeldt märker snart att ingenting tycks vara omöjligt för henne. Själv tror hon att det har med uppväxten och hembyn att göra.

– Vi levde mitt i naturen. Och vi fick tidigt ta ansvar, säger hon.

Till Udtja återvänder hon ganska ofta. Och hon har alltid byn och hemmet och språket – lulesamiskan – med sig inom-bords. Det är där jag hämtar kraft, säger hon.

SAMARBETE GER STYRKA

I arbetet med samiskt kyrkoliv – och då pratar vi inte om någon liten fritidssyssla; ibland kan det vara fem gudstjänst-verkstäder på ett år, plus sam-

manträden och mycket annat – finns det annat som ger styrka och stöd. Samarbetet med de andra flerspråkiga grupperna i stiftet, den sverigefinska och den teckenspråkiga, och med stiftskansliet och det samiska resurscentrum som startar i höst fungerar och kommer att fungera på det sättet. Likaså samarbetet med motsvarande samiska grupp på norska sidan och i Luleå stift.

– Och jag måste nämna det samiska konfirmandlägret som är så väldigt positivt, säger hon.

Där är Inger och Eva självklara medverkande. De unga behöver kontakten med äldre samer. Och Eva tror att det är hennes många kontakter med unga – i yrkesliv och uppdrag – som hjälpt henne

själv att behålla sitt unga sinne.

– Jag tänker aldrig på åldern, säger hon.

ÖPPEN FÖR DET ANDLIGA

I den samiska urfolkskulturen finns, liksom hos andra urfolk, en öppenhet för det andliga i tillvaron. Det är ett känsligt område att prata om, ändå viktigt eftersom det betyder en hel del för den som har gåvan att erfara det som inte syns.

Eva brukar berätta om ett tillfälle i hembyn. Vid kalvmärkningen ville man driva renarna till en annan udde, som var historiskt känd som offer-udde, än till den vanliga som hade blivit sliten. Men renarna vägrade gå ut dit. De vände flera gånger på samma ställe.

– Kontakten med det som är osynligt och de som gått före är något man känner inom sig och som kan vara väldigt stark, säger Eva. Och den kan finnas hos både människor och djur.

Det är något som hör till verkligheten, som man känner vördnad inför och som man gärna vill dela med barn och barnbarn eftersom det är något gott.

– För mig betyder de här erfarenheterna trygghet, lugn och harmoni, säger Eva Teilus Rehnfeldt.

**TEXT OCH FOTO:
URBAN ENGVALL**

Samisk fortbildning i Trondheim

Den svensk-norska samiska fortbildningen avslutades i Trondheim med en samling om samisk teologi och liturgi. Några deltagare kom från Föllinge: Marita Arnsäter och Sakka Sparrock. Föreläsare var Tore Johnsen och Bierna Leine Bientie. Till höger om Tore sitter Einar Bondevik och funderar.

Tidenes første indianer-helgen

Den katolske kirke har kåret Kateri Tekakwitha fra mohawk-stammen til helgen.

Kateri Tekakwitha (1656-1680) er blitt den første helgen av nordamerikansk, indiansk avstamning. Hun går under navnet *Mohawkenes Lilje* og var datter til en Mohawk-høvding. Fire år gammel mistet hun begge foreldrene i en koppe-epidemi. Selv fikk hun nedsatt syn og mange arr i ansiktet av sykdommen. Da hun lot seg døpe, ble hun utstøtt fra sin stamme. De siste årene av sitt korte liv – hun ble bare 24 år gammel – levde hun i Canada.

Paven har nå godkjent miraklene som kreves for at en person kan bli helgen. En gutt fra Seattle var døden nær på grunn av en kjøttetende bakterie som hadde angrepet ansiktet hans. Kateri Takakwitha gikk i forbønn for gutten som ble fullstendig helbredet.

Det fortelles også at arrene i hennes eget ansikt forsvant da hun døde.

Kateri ble saligkåret i 1980. Det er gjerne første skrittet på veien til helgenkåring.

KILDE: VÅRT LAND

Samiska rådet lär om språk

”Hot och möjligheter för samisk språkrevitalisering” var rubriken för ett seminarium för det svenska samiska rådet och kyrkokansliets personal i samband med Samiska rådets sammanträde i Uppsala den 24-25 maj. Professor Leena Huss, Uppsala universitet, och Inga Marja Steinfjell, Sameetingets språkcentrum, medverkade.

– Syftet är att inspirera och bidra med kunskap om de samiska frågorna, säger Kaisa Huuva, samisk handläggare vid kyrkokansliet.

På kvällen hölls samisk mässa i Uppsala domkyrka med biskop Tuulikki Koivunen Bylund, Härnösands stift.

Mänskliga rättigheter i fokus

Den 8 september arrangerar kyrkokansliets enhet för flerspråkighet ett seminarium om urfolksrätt under Världens fest (Svenska kyrkans internationella möte) i Malmö.

Inbjudna gäster är Dora Tavera och Luis Evelis Andrade från den största urfolksorganisationen i Colombia, ONIC, Mats Berg, som representerar samebyarna Girjas/Leavas, och Sara Larsson, tidigare styrelseordförande i Sametinget och miljöengagerad.

I både Sverige och Colombia sker just nu stora prospekteringar efter

mineraler och olja. Oftast finns dessa på urfolkens traditionella marker. Urfolken har få möjligheter att protestera och överklaga.

Efter seminariet kommer Svenska kyrkan, Samer i Syd och andra organisationer att arrangera föreläsningar för att berätta om urfolkens utsatta situation i Colombia och Sverige.

Mer information finns på adressen www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=877379

Sedvanerätten gäller!

Tossåsens sameby har rätt till vinterbete för sina renar i Klövsjö och Rätan. Efter en nästan fjortonårig rättstvist har samer och markägare kommit överens.

Den förlikning mellan parterna som nåtts innebär att tingsrätten i Östersund meddelar att samebyn har sedvanerätt till renbete vintertid på fastigheterna. Den innehåller också en modell för reglering av eventuella skogsskador orsakade av ren.

Dessutom ska samerna och markägarna dela på rättegångskostnader. Det innebär i praktiken att markägarna ska betala 1,9 miljoner till samebyn.

– Det är en stor lättnad att vår renbetesrätt är tryggad. Båda parter står nu som vinnare. Vi hoppas att den här överenskommelsen ska leda till goda och stärkta relationer med de

bofasta, säger Nicklas Johansson, ordförande i Tässåsens sameby (enligt sametinget.se).

Redan 1998 lämnades en stämning in mot Tässåsen sameby av ett 40-tal fastighetsägare i Klövsjö och Rätan. Sju år senare fastslog tingsrätten att samebyn inte har rätt till renbete på berörda fastigheter. I domen hänvisades till Härjedalsmålet där flera samebyar förlorade sin renbetesrätt på ett antal fastigheter i Härjedalen.

Tässåsens sameby överklagade 2005. Med ny och mer omfattande bevisning upphävde hovrätten 2010 tingsrättens dom. Hovrätten hänvisade till domen i Nordmalingmålet där samebyarna vann mot fastighetsägarna.

URBAN ENGVALL

Samisk kyrkohistoria

Den årligen återkommande kyrkohistoriska dagen i Uppsala ägnades ifjol åt samisk kyrkohistoria. Föreläsningarna ingår i den nyutkomna Kyrkohistorisk årsbok 2011 och är bl.a. tänkta att fördjupa kunskaperna på området bland de teologie studerande.

Följande studier i ämnet ingår: Håkan Rydving: Samisk kyrkohistoria. En kort översikt med fokus på kvinnor som aktörer; Odd Mathis Haetta: Den gamle samiske religion som folket i dagens kristne miljøer; Lilly Anne Østtveit Elgvin: Lars Levi Laestadius og det samiske; Bo Lundmark: O må vi vakna upp! Samerna, Svenska kyrkan och frikyrkorna under 1900-talet.

Sydsamisk psalmbok på gång

Sydsamisk psalmbok, ungdomsmusikal och (syd-)samisk vuxenkör – det är vad det norsk-svenska sydsamiska musikprojektet vill åstadkomma.

Alla tre delarna av projektet är delvis inriktade på samiska kyrkodagarna i Mo i Rana 2013. Men psalm-

boken kommer förstås att användas under lång tid.

Och ungdomsarbetet kan i bästa fall bli en början till ett kontinuerligt samiskt ungdomsarbete.

Första samlingen i ungdomsprojektet hålls i Stjørødal 15-16 september. Anmälan och frågor till

monica.kappfjell@kirken.no.

I projektgruppen för det sydsamiska musikprojektet ingår Bierna Leine Bientie, Urban Engvall, Karin Eline Hartviksen, Monica Kappfjell, Ewerth Richardsson, Jon Sjödin och Anna-Sara Stenvall.

De samiska råden i Svenska kyr-

kan och Den norske kirke kommer att finnas med i arbetet, inte minst när det gäller psalmboken. De kommer också att ingå i den styrgrupp för arbetet med sydsamisk psalmbok som är på väg att bildas.

Dagke eengkele daesnie?

Saemien nyjsenæjja bāeries almetji luvnie barkeminie. Skiemtje-sājhtere dīhte. Dellie akten biejjien ālman gīele skiemtje-gāetesne govloe:

– *Tjaetsie!*

Ij gie dejstie gie ālman līhke, daam guarkah. Tjarkebe gylje:

– *TJAETSIE!*

Nyjsenæjja dellie dan bāeries ālman gāajkoe skādta, gihtjie:

– Edtjem tjaetsiem buektedh?

Bāeries ālma bāāhperostoe, nyjsenæjjese vuartesje, jeahta:

– Dagke eengkele daesnie?

Datne mov gīelem maahtah!

Daate saernie mov vaajmoem aejkeste.

Tjaetsie hov āadtjoeji. Hijven tjaetsiem āadtjodh gosse gajhkelovveminie. Joekoen hijven tjaetsiem vedtedh dejtie gīeh gajhkeluvvieh.

Aavrehke dīhte bāeries ālma gosse gie akth satnem dovne govli jīh guarkaji. Vāenie almetjh dan ietnien gīelem guarkah.

Ālman fierhten biejjien gīele daaroen gīele lij. Nov gujht dan ietnien gīele āarjelsaemien gīele. Gellien jaepien daaroestamme. Ālma bāeries jīh skiemtje sjīdteme. Rovnege, doen biejjien ālma saemiesti gosse gīeleburrie nyjsenæjja desnie. Dīhte ālman gīelem govliji jīh aaj guarkaji! Rovnege. Āavtoe dīhte!

EENGKELH GUESSINE BĀETIEH

Dejpeli eengkeli bijre soptsestin. Daajpeli aaj.

Aejlies gærjesne eengkeli bijre lohkebe. Dah Jupmelen luvhtie dījrine bāetieh. Sijhtieh maam joem mijjese saarnodh jallh vuesiehtidh. Aejlies gærjesne tjaalasovveme: ”Mujhtiejidie gāassehks ārrodh, juktie idie daejrieh mejtie eengkelh guessine bāetieh.” Hmm...

Saemien eengkele; Linn Ellen Bientie Sivertsen daam dorjeme.

Manne jïermestalle: gosse ibie daejrieh gie lea guessie jīh gie lea eengkele, dellie eengkelh vāājnoeh goh datne jīh manne. Daerpies amma gaajhkesidie dāajmetjelaakan dāastoehdih!

Ālma gie jeehti: ”Dagke eengkele daesnie! ” aaj deejri

eengkelh Jupmelen luvhtie bāetieh. Deejri eengkelh geriesvoetine bāetieh. Gosse bāeries ālma jījtse gīelem govli, geriesvoetem dāājrehti. Almetje dīhte satnem geriesvoetine gaavnedi. Almetje Jupmelen luvhtie.

Geries voelpe: Mujhtieh gāassehks ārrodh! Mejtie eeng-

kele dutnjien geriesvoetine bāata. Mujhtieh aaj guessine vaedtsedh, mejtie eengkelinie bāatah!

TEEKSTE JĪH GUVVIE:
ANNE-GRETHER LEINE BIENTIE

En engel!

På sykehjemmet høres en stemme i korridoren:

– *Tjaetsie!*

Det er en gammel mann som er tørst og roper etter vann. Men han roper på samisk, og dette språket er det ingen i nærheten som forstår. Han roper høyere:

– *TJAETSIE!*

Så vil det seg slik at det er en sykepleier på jobb akkurat da

som kan sørsamisk. Hun hører mannen rope og skyn-der seg bort til ham og tilbyr ham vann ved å henvende seg til ham på samisk. Mannen blir meget overrasket over å høre sitt morsmål og utbryter:

– Du må være en engel, du kan jo mitt språk!

Det hører med til historien at denne mannen har brukt norsk som sitt talespråk i mange år. Morsmålet hans var samisk. Men han har altså ikke brukt samisk i sine vok-sne år. Ikke før nå.

Tenk hvilket sammenfall; en minoritetsmann bruker plutselig sitt minoritetsspråk – og så er det et menneske akkurat der som forstår ham! Slikt kaller jeg et under.

ENGLER PÅ BESØK

”Husk å være gjestfrie”, står det i bibelen, ”du kan ha eng-ler på besøk”. Dette må jo bety at vi ikke kan se forskjell på vanlige mennesker og eng-ler. Best å ta imot alle på en fin måte!

Mannen som sa: ”Du må

være en engel, du kan jo mitt språk!”, visste at engler kom-mer fra Gud. De kommer med kjærlighet. Da han hørte språket sitt, kjente han at han møtte kjærlighet. Det var et menneske fra Gud som kom til ham med kjærligheten.

Kjære venn: husk å være gjestfri! Kanskje er det en engel som kommer til deg med kjærlighet? Husk også å gå på besøk, kanskje kommer du som en engel?

Tro och samarbeta!

Om man verkligen vill något kommer alla universums krafter att arbeta för att det verkligen blir så. Ungefär så skrev Paulo Coelho en gång. Det gäller att tro. Tro på vad man vill och att det kommer att gå.

Just därför ger vi inte upp våra försök att skapa en varaktig verksamhet som uppfyller de förväntningar som tycks finnas därute. Medan Gaaltijes styrelse och våra projektanställda har visioner och mål med vår verksamhet, har vi samtidigt svårt att få det där riktiga engagemanget och offentliga stödet hos de som är målgrupperna, eller borde vara det, för det vi vill, kan och borde göra.

Vi tror att om en av parterna kan lockas upp ur skyttegraven kommer även andra att visa sina kort. Ansvar är förstås vårt eget.

När jag skriver det här har jag precis kunnat hålla den tidsgräns som gäller för nya projektansökningar med EU-finansiering. Återigen ligger stora delar av Gaaltijes framtid i händerna på instanser som antingen professionellt konstaterar att vår projektplan ligger i linje med det övergripande programmet och därför inte kan avslås – eller som av sentimentala skäl (och kanske inga andra) tycker att den samiska kulturen måste premieras. Jag vet inte vad man ska föredra.

Oavsett så är det här Gaaltijes verklighet. Tidsbegränsade projekt med definierade uppdrag och brist på resurser för insatser utanför dessa har länge varit och, som det ser ut just nu, kommer att vara förutsättningar att planera vår verksamhet utifrån.

Jag vet att många andra samiska verksamheter har det på samma sätt. Här behöver vi enas och bilda en gemensam kraft. Även om vi inte alltid har samma åsikter och perspektiv, behöver vi utåt kunna visa en samisk enighet där vi offentligt stöttar varandras verksamheter.

Min tro är att vi på så sätt får lättare att övertyga andra om betydelsen av våra insatser, och att det därigenom kan frigöras resurser ur icke-samiska källor. Dessa borde ju vi ha lika stor tillgång till som andra.

JERKER BEXELIUS

*Vi daglig åpner deg vår dør.
Gjør den høy, gjør porten vid! Riv stengsel ned!
Åpne ditt hjertes dør.
(Fritt etter salme 5 NoS)*

FOTO OG TEKST:
TOVE METTE JÅMA WIGDAHL

Laila Spik har skapt seg en arbeidsplass innen samisk matkultur.

Ambassadør for samisk mat

Laila Spik og Greta Huvva deler gjerne sine kunnskaper om samisk mat og mulighetene for å høste av det naturen gir til både mat og medisiner.

I hele fem dager var samisk mat tema under årets kulturfestival Lopme Naestie i Funäsdalen. Programmet hadde et bredt spenn med ulikt fokus på både eldre mattradisjoner og mer moderne tilberedning av samisk mat. Det var muligheter til både smake og lære mer om ulike mattradisjoner.

NATUREN SOM SPISKAMMERS
Laila Spik fra Jokkmokk var én av flere foredragsholdere som satte fokus på det naturen gir av mat.
– I dagens husholdning bruker vi mange ferdigprodukter og matvarer som i hovedsak kjøpes i butikker. De færreste reflekterer videre over innholdsfortegnelsen på matvarene og enda mindre over alle tilsetningsstoffenes konsekvenser, sa Laila Spik.

Hun har en bred kompetanse på samisk tradisjonskunnskap som omhandler mat. Hun har tidligere laget en film om hvordan man på en enkel måte kan ta vare på noen av de naturressursene vi har rundt oss.

Hun hadde også foredrag der man fikk vite mer om de medisinske virkningene av ulike vekster og urter. Videre trakk hun frem hva nyere forskning sier om mattilberedning, næringsverdier og tradisjonsoverføring.

STERKE OG FINE SMAKSOPPLEVELSER

Det var også mulighet for å praktisere noen av de gamle mattradisjonene. På workshop hos Greta Huvva fikk deltagerne prøve å tilberede flere retter selv. Huvva har sine røtter fra Tornedalen og har i hovedsak lært sine kunnskaper gjennom praktisering.

– Det er dette som er den gamle samiske måten å formidle kunnskapen på. Man lærer gjennom selv få prøve sammen med noen, sa Huvva ved et fulldekket bord. Huvva hadde med seg råvarer

Greta Huuva er en dyktig samisk mat-ambassadør.

som hun selv hadde høstet. I løpet av noen få timer var flere retter med tilbehør klare. Der kunne man for eksempel få smake nydelige pannekaker med bjørkeløv, toppet med fjellsyre-sirup eller med strøsel av kvannefrø og tørkede kreklingblomster.

Huvva er tidligere utnevnt som mat-ambassadør for Saepmie.

**TEKST OG FOTO:
MEERKE KRIHKE
LEINE BIENTIE**

Mattis aahkeben bijre soptseste

Mattis Danielsen aahkeben bijre sãårneme, guktie dihte oktegh baersieli, Frankrijhkese vööłki vuesiehtidh guktie saemieh jielieminie jñh Danmarken gånkam gaavnedi.

Mattis Danielsen Plassjesne årroe-
minie, åadtjoeji aahkeben bijre sop-
tsestidh gosse goevten stoerre vue-
jeme-gahtjedimmie bienjigujmie:
Femundsløpet. Plassjeste Svahken
dajvese vuejiejin. Almetjh giëh böö-
tin gahtjedæmman, åadtjoejin Sva-
hken dajven bijre govledh gosse
Mattis Danielsen altese maadtøj
bijre saarniësti. Mattis bærries guv-
vieh ohtsedamme jïh altese sliëkten
bijre goeredamme. Evtemes aehtj-
aahkeben jielemen bijre håaloeji.

AAHKEBE DAN GÏEMHPE

Mattisen aahka lij Sigrid Jonassen Nordfjeld Danielsen (1895-1981). Båatsojne Svahken sijtesne lij. Mattis onne gosse aahkebe sealadi. Læjhkan mājhta gosse guessine aahkeben luvnie. Dīhte seangkosne liegkedeminie. Mattis æreme-vaarjoeh tsaekieli jīh aahkeben rāavkan sijse tjaangi!

– Aahka iktesth dan giēmhppe, Mattis soptseste.

Gosse Mattis geerve sjiidteme, del-
lie guarkajahtji aahkebe faamohks
jih vïssjeles nyjsenæjja. Dan fuel-
hkie badth giefies, ij dej stoere ealoe.
Gosse aahkebe onne lij, dellie der-
hviegâetesne ârroejin. Sigrid skuv-
lesne orriji, sïjhti sjovnine hotellesne
barkedh. Voestegh Plassjesne barki
jih dan mænngan Trâantese vööлки.
Akten biejjien såangoe-prieviem
âadtjoeji. Dallamasten göötide vööлки.

Mattis forteller om sin bestemor

Mattis Danielsen, Rørø, har fortalt om sine forfedres landområder i Svahke-distriktet og særlig om sin bestemor Sigrid Jonassen Nordfjell Danielsen, til folk som kom til Femundsløpet. Mattis fortalte blant annet om den gangen Sigrid og hennes mann Elias ikke fikk husrom på en gård da

Mattis Danielsen guvviem vuesehte gusnie aahkebe Sagka.

Sigrid jīh Elias Danielsen pruvrigan.
Hilje triengkine Svahken sijtesne.
Vijhte baarnieh aadtjoejigan.

OKTEGH BAERSIELDI

Akten aejkien gosse Sigrid edtji baer-
sieldidh, dellie bijjene vaeresne ryöj-
nesjeminie. Gosse saajregadti, geel-
lebe varki gaartenen gâajkoe sovki.
Gosse dahkoe bâetiejigan, laedtieh
nyöjhkin, idtjin saemieh dej luvnie
gâetieluhpiem gænnah âadtjoeh.
Bââstide jaevrien rastah tjoerigan.
Jih dellie elmie sjïditi. Geellebe roehti

viehkien veedtedh. Numhtie dellie
Sigrid oktegh sjiddi jñh dellie baersie-
eldi. Idtji Sigrid disse tjearoeh gæn-
nah, idtji laedtime määrahtovvh!

– Gaajhkesh aahkam iktesth garmerdin, juktie aahka dan boerehke jih giemhpe. Idtji tsæллоeh, Mattis soptseste.

FRANKRÏJHKESE AAJ

Gosse Mattis Danielsen aahkeben
bijre saarnoeji, dellie soptseste guktie
Sagka j'ih altese fuelhkie âlkoelaan-
tide voolkin. Sâemies gaavnehtamme

mark skulle sønnen Samuel bæres til dåpen.

Selveste kong Christian var gudfar.

Hans Melien har skrevet "Viddas mor, Signe Danielsen fra Elgå", Grøndal 1975.

Sigrid Danielsen.

saemieh edtjieh âlkoelaantide vuel-
kedh jîh vuesiehtidh guktie saemieh
jielieminie, guktie dej vaarjoeh,
gaevnieh jîh gâetieh Leah. Numhtie
meehtin beetnegh dienesjidh.

Mattis guvviem vuesehte gusnie
altese aahkah aajjah jìh dej maanah
dagkeres vuesehtimmiem dāerede-
minie. Sagka gīerhkehem guedtie-
minie. Raajroe dej duekesne. Lāav-
tegem aaj tseegkeme. Guvvie lea
Frankriijhkeste. Danmarkesne aaj
lin. Desnie Mattisen jiekie Samuel
kristesovvi. Samuelen krist-aehtjie
Danmarken gānka Christian!

– Luste aahkan bÿjre saarnodh, Mattis jeahta. Garre bejjieh lij gosse aahka jielieminie. Mattis daajra gelie b  eries almetjh aahkebem mujhtieh. Hans Melien lea g  rjam tjaa-
leme aahkeben b  jre. G  rjan nomme: "Viddas mor, Signe Daniel-
sen fra Elgå", Gr  ndahl 1975.

TEEKSTE: MEERKE KRIHKE
LEINE BIENTIE

Pilgrimsvandring med samisk touche

Fjäll i försommartid – och dessutom med samisk inspiration – kan den njuta av som deltar i pilgrimsvandring till Lillfjäll och pilgrimsmässa i Gäddede kyrka 25-26 juni. Det är Svenska kyrkan i Föllingebygden

och Frostviken som tillsammans med Hotell Gäddede och Sensus studieförbund som står för arrangementet.

Diakonen Bertil Jønsson berättar
om kristen tro i ett samiskt land-

skap. Sten Danielsson, som tidigare varit verksam vid pilgrimscentret i Vadstena, informerar om pilgrims-traditionen. Marita Arnsäter bidrar med sina fotokunskaper och Anette Sandström hjälper till med förbere-

delserna för vandringen.

Anmälan görs till Sensus i Strömsund senast 15 juni.

Gie jih gusnie årroeminie

Sverige

Samiska rådet inom Svenska kyrkan
Ordförande: Sylvia Sparrok, tel 0647-352 40.
e-post: sylvia.sparrok@same.net
Handläggare för samiska frågor: Kaisa Huuva, Svenska kyrkan, 751 70 Uppsala, tel 018-16 95 00, e-post kaisa.huuva@svenskakyrkan.se

Referensgruppen för sydsamiskt församlingsarbete i Härnösands stift
Eva Rehnfeldt, tel 0684-250 57, Bo Lundmark, Inger Mattsson, Jessica Andersson, Anna Sara Stenvall, Jon Sjödin, och Nora Vasara Larsson.
Kontakt: Urban Engvall, Brån 101, 870 32 Ullånger, tel 070-344 08 82, e-post: urban.engvall@svenskakyrkan.se

Samiska krisnätverket
tel: 063-10 12 30 fredagar och söndagar mellan klockan 20 och 24.

Plock & stoff

Norge

Samisk kirkeråd Generalsekretær: Tore Johnsen, postboks 799 Sentrum, 0106 Oslo, telef 23 08 12 00, e-post: tore.johnsen@kirken.no.
Leder: Anne Dalheim
Sørsamisk representant i Samisk kirkeråd: Linn Ellen Bientie Sivertsen

Saemien åålmegeeraerie SÅR/ Samisk menighetsråd i sørsamisk område
epost: post@samiskmenighet.no
Leder: Sigfred Jåma, e-post: shjaama@hotmail.no
medlemmer: Oddvin Leine Bientie, Nils Tonny Bransfjell, May Jönsson og prest Bierna Leine Bientie
Sekretær: daglig leder (se nedenfor)

Saemien åålmegen beajjetje áejvie / daglig leder i samisk menighet i sørsamisk område:
Monica Kappfjell telef, 0047 99 34 94 77
e-post: monica.kappfjell@kirken.no

Prest i sørsamisk område: Bierna Leine Bientie
Heggvollan, 7760 Snåsa, telef. 74 15 11 55, mobil 950 54 490, priv 74 15 16 21,
e-post: prest@samiskmenighet.no

Diakoniarbeider i sørsamisk område: Bertil Jönsson
7898 Limingen, mobil: 994 88 827,
e-post: diakon@samiskmenighet.no
Leder trosopplæringsprosjekt: Toamma Bientie
Kirkebakken 6, 8614 Mo i Rana, telef. 75 12 33 44, mobil 993 72 128, e-post: toamma.bientie@kirken.no

Samisk prästutbildning

Johannelunds teologiska högskola i Uppsala erbjuder sedan förra året en prästutbildning med samisk kompetens. I grunden är det den vanliga prästutbildningen, men en av de befintliga terminerna med akademiska studier samt en extra termin avsätts för samiska studier, till exempel historia, kultur, språk, teologi. Den studerande får också en mentor med

förankring i samisk kultur. I samverkan med Stiftelsen Fjellstedtska skolan i Uppsala planeras även kurser på kvartsfart i förkristen samisk religion och i samisk kyrkohistoria. De ska kunna läsas både i en prästutbildning och som fortbildning för till exempel färdiga präster, troligen i både Luleå och Härnösands stift.

Läget för samiska språken

Den enskilde behöver både mod och vilja för att kunna ta ansvar för sin egen språkrevitalisering. Den närmaste omgivningen behöver bejaka och stödja en sådan process. Och samhället måste skapa förutsättningar. Det här skriver Sametingets språkkonsulenter i *Lägesrapport*

De samiska språken i Sverige (2011). Här presenteras den enda studie som på senare tid gjorts om samernas språksituation i landet. Språkcentrums erfarenheter redovisas, och man visar på möjligheter och hot i den fortsatta revitaliseringsprocessen.

Daerpies Dierie

Sydsamisk kirkeblad * Sydsamiskt kyrkoblاد

Adress: Heggvollan, N-7760 Snåsa, Norge
Telefon: 0047 74 15 11 55, mobil 0047 950 54 490,
e-post: dd@samiskmenighet.no
Redaktör och ansvarlig utgivare: Bierna Leine Bientie, adress ovan.

Adress-ändring skickas til adress ovan.

Svensk samordnare: Urban Engvall, Brån 101, 870 32 Ullånger, tel 070-344 08 82, E-post: urban.engvall@svenskakyrkan.se

Daerpies Dierie utkommer med fyra nummer per år och har stöd från Härnösands stift, Nidaros bispedømmeråd, Sametinget i Norge och Svenska kyrkan.

Prenumeration under 2012: 140 kronor.
Bank-konto i Norge: 7694.05.10402

Grafisk form & repro: Berling Press AB.
Tryck: V-TAB, Örebro.

Den himmelske Far i joik

Joikeren Berit Alette Mienna har fått et arbeidsstipend i tre år fra Sametinget for å arbeide med blant annet åndelige joiker som finnes blant samene.

– Jeg husker at vi joiket i bilen da vi dro sammen med mine foreldre til kirken. Vi joiket helt til kirkeporten. Senere har jeg flere ganger joiket inne i en kirke. Det har vært godt. Da har jeg vært hjemme i kirken og ikke behøvd å være en annen. Men det har vært mange og lange skritt! Vi har jo blitt bombardert med at joik er synd, forteller Berit Alette.

JOIKE MED KJÆRLIGHET I SINNET
Berit Alette vokste opp i ei lita bygd nord for Karasjok. Der var det fremdeles vanlig i hennes barndom at folk joiket personjoiken til den som man

hilste på. Da viste man både respekt og glede over å møte den andre.

Hennes morfar stod en gang ved en elvebredd og hørte joiken til en person. Der stod også to predikanter sammen med ham og den ene sa: ”Hvis du joiker med hat i ditt sinn, så er det synd å joike, men hvis du joiker med kjærlighet i hjertet, da er det ikke synd!” Hennes bestefar husket disse ordene og levde etter dem til han ble en gammel mann, nær 100 år.

– Jeg vokste opp med joik. Alle hadde sin egen joik og vi kunne hverandres joiker, forteller Berit Alette.

Berit Alette Mienna forteller med varme i stemmen om joiketradisjonene i hennes barndoms bygd.

AMBIVALENT TIL JOIK

– Men det var også et ambivalent forhold til joiken. På den ene siden

var joik synd og på den andre siden så joiket alle, forteller hun.

– Da min mor og far døde i 2010, joiket vi deres joiker på minnesamværet til min mor. Presten var forundret over at han ikke hadde hørt en eneste joik i en så joikeglad familie. Da joiket vi joikene deres, forteller Berit Alette. De måtte få ryggdekning fra presten, forteller hun.

I sitt arbeid med joik har Berit Alette kommet over innspillingene til Karl Tirén. En av joikene har tittelen ”Den himmelske Far”. Den har hun tatt med i en CD med joiker som hun skal få utgitt når hun nå nærmer seg slutten av de tre stipendieårene hun fikk av Sametinget.

BIERNA LEINE BIENTIE

Berit Alette Mienna.

Språkarbeidere – supermennesker

Lars Joar Halonen, leder for språksentret i Lavangen kommune, snakket om overdrevent store forventninger til samiske barnehager på opplæringskonferansen i Trondheim.

Lars Joar Halonen var invitert til den årlige sørsamiske opplæringskonferansen som fant sted i mars i Trondheim. Halonen kom for å fortelle om den samiske barnehagen i Lavangen kommune. Han er sterkt engasjert i barnehagens arbeid og drift.

URIMELIGE FORVENTNINGER

Halonen er leder for språksenteret i Lavangen kommune. Han er involvert i samisk språkutviklingsmetodikk i både barnehage og skole i kommunen. Barnehagen har vært i drift i ett år. Halonen fortalte om noen av de utfordringene som barnehagen har.

– Mange tror at det er likhetstrekk mellom en språkarbeider og et supermenneske. Det er ikke måte på hva de skal rekke over! Å drive en

samisk barnehage er spesielt utfordrende. I tillegg til de mange arbeidsoppgavene i en barnehagehverdag, er målet at barna skal få samisk som sitt førstespråk. De ansatte har veldig mange forventninger de skal innfri. Språkarbeidere er vanlige mennesker og må få lov til å være det. De skal få slippe å gå rundt med dårlig samvittighet for at de føler at de ikke strekker til! sier Halonen.

SPRÅKSTILLINGER MÅ TIL

Halonen er tydelig på at det bør opprettes særskilte språkstillinger for at samisk språkinnlæring skal være effektiv.

– Det er helt nødvendig å ha en egen stilling som språkansvarlig i vår samiske barnehage. Barnehagen har eksempelvis en ansatt som kun har ansvar for språkinnlæringen. Vedkommende legger til rette for at både barn, ansatte og foreldre skal kunne kjenne seg styrket i det daglige språkarbeidet som barnehagen driver, forteller Halonen. Han påpe-

Lars Joar Halonen, leder for språksenteret i Lavangen kommune, er sterkt engasjert i språkopplæringen for barna i den samiske barnehagen.

ker at denne stillingen er en stor ressurs for hele barnehagen. Halonen er optimistisk på barnehagens frem-

tid og er spent på utviklingen videre.

TEKST OG FOTO: MARGRETHE KRISTIN LEINE BIENTIE

Texter och bilder till nummer 3 av Daerpies Dierie skickas senast 8 augusti till urban.engvall@svenskakyrkan.se

Catarina Utsi var en av foredragsholderne under fagdagene til Samisk spesialpedagogisk nettverk på Røros i vinter.

Kamp for opplæring i sørsamisk

Foreldre må selv kjempe for å få samiskundervisning til barna. Det kom fram da Samisk spesialpedagogisk nettverk var samlet til fagdager på Røros i vinter.

– Foreldre må slippe å være pådrivere for at barna skal få undervisning og se til at undervisningen fungerer, sier Catarina Utsi, Bjørhusdal og Unni Fjellheim, Brekken.

De har mye til felles. Begge har fire barn i alderen 7 til 23 år. De er mødre som har kjempet for at deres barn skal få den opplæring i sitt morsmål som de har krav på. Det har vært og er fortsatt en stor utfordring.

De fortalte om de mange språkvalg som man står ovenfor som foreldre til barn som har sørsamisk som førstespråk i skolen.

– Skal man velge den ene løsningen fremfor den andre? Og hvilke konsekvenser vil det valget få for mitt barn? Det er ønskelig at flerspråklighet kan blir løftet frem og blir sett på som noe normalt og som en ressurs, sier Catarina.

Begge mødrene er skjønt enige om at systemet har potensial for forbedring.

LIKE MULIGHETER TIL UNDERVISNING

– Mulighetene til å tilegne seg sørsamisk bør være lik for alle

barn som har krav på opplæring i språket. Dette er en stor utfordring for hele det sørsamiske området. Dessverre kan tilfeldigheter spille inn. Det kommer an på skoleeiers innstilling og om foreldre makter å slåss for samiskundervisning til sine barn, sier Catarina. Hun forteller at følelsene har vært mange og svingende i løpet av tiden hun har fulgt opp sine barn. Glede og frustrasjon har gått hånd i hånd.

HJELP Å FÅ

– Ingen barn er like, derfor er det viktig å tenke på å tilrettelegge undervisningen slik at målet er at det skal fungere, sier Catarina.

Hun tekker frem at både barn og foreldre trenger støtte og motivasjon.

– *Gielebiesie* har vært et slikt tiltak. Utrolig fantastisk at barna får være med på noe slikt! Det har vært en fornøyelse å få hjem barna etter et opphold på *Gielebiesie*, smiler Catarina.

En annen viktig støttespiller har vært Samisk spesialpedagogisk støtte / SEAD.

– SEAD har vært til god hjelp og har fungert som et bindeledd mellom oss foreldre og skolen, forteller en fornøyd mor.

TEKST OG FOTO:
MEERKE KRIHKE
LEINE BIENTIE

Samisk kirkeråd aksjonerer mot Statoil

Saemien Gærhkoeraerie / Samisk kirkeråd har gått sammen med flere miljøorganisasjoner i en kampanje mot Statoils utvinning av olje av tjæresand i Canada.

”Vi eier Statoil!” er en kampanje for å få Statoil ut av tjæresandvirksomheten i Canada. I mai ble det arrangert en Norgesturné for å skape oppmerksomhet mot en lite miljøvennlig oljeutvinning i et urfolksområde.

Turnéen startet i Oslo i mai med debatt, film og fotoutstilling. Deretter fikk Bergen, Trondheim, Tromsø, Kautokeino, Karasjok besøk og til sist Stavanger og Statoils generalforsamling 15. mai. Turneen var et samarbeid mellom WWF, Greenpeace, Samisk Kirkeråd og Concerned Scientists Norway.

INDIANERLEDER SER MILJØ-ØDELEGGELSER

Den canadiske indianerlederen Francois Paulette var med på turnéen sammen med kirkeledere, engasjerte akademikere, miljøvernere og politikere.

Francois Paulette har spilt en viktig rolle i urfolks rettighetskamp i Canada fra 70-tallet. Han er fra urfolksområdet i Canada som er rammet av tjæresandproduksjon, og han er blant de fremste talsmennene for urfolkenes motstand mot denne.

– What you do with your money is not my business, but when you start to invest your money in my territory, then it becomes my business, var hans budskap til Statoils generalforsamling i 2010.

GJORDE STERKT INNTRYKK

Hans engasjement gjorde et så at Kongen i sin nyttårstale i 2010 sa: ”Vi har et ansvar for alt levende, og det krever stor klokskap å forvalte naturressursene på en god måte. Indianerhøvdingen Francois Paulette i Canada uttrykte det slik: ’Moder jord trenger deres hjelp nå.’”

Paulette forteller om klimaendringer, ødeleggelse av naturmangfoldet over enorme arealer og forgiftede leveområder for mennesker og dyr. Lokale indianske fiskere melder om deformert fisk, og urfolkssamfunnet Fort Chipewyan er rammet av en kreftepidemi.

I tillegg vil Statoils satsing innen tjæresand låse investeringer, teknologi og kompetanse til et fossilt drivstoff for lang tid framover.

Anne Dalheim, leder i Saemien Gærhkoeraerie.

KIRKEMØTET MOT KLIMAØDELEGGELSE

Kirkemøtet støtter Samisk kirkeråds og Mellomkirkelig råds krav om at norske myndigheter sørger for at Statoil trekker seg ut av de omstridte oljesandprosjektene i Canada. Dette er nødvendig både ut fra klima- og miljøhensyn, og av hensyn til urfolks rettigheter.

Leder i Saemien Gærhkoeraerie, Anne Dalheim, framholdt på Kirkemøtet at Statoils prosjekt bryter med grunnleggende etiske standarder.

– Som aktør i tjæresandindustrien opptre Norge med en utålelig dobbeltmoral, sa Anne Dalheim og fikk med seg Kirkemøtet i et enstemmig vedtak som blant annet krever en gjennomgang og opprydding i offentlig norske investeringer og at det må legges vekt på etiske retningslinjer som tar hensyn til miljø, forbruk og rettferd.

BEARBEIDING AV
PRESSEMELDING FRA
SAMISK KIRKERÅD:
BIERNA LEINE BIENTIE

Åssjalommesh

Paenstaheelsege / pingsthälsning

Jesus sade: "Jag skall be Fadern, och han skall ge er en annan hjälpare, som skall vara hos er för alltid: sanningens ande" (Joh.14:16-17).

Vi har nyligen firat Pingst, Andens högtid i vårt kyrkoår. Efter himmelfärden gick Jesu löften om Hjälparen, den helige Ande, i uppfyllelse. Allt sedan dess har han också hjälpt sina vittnen att hålla fast vid sanningen och vittna om den.

En sommar under mina första präst-år i Kiruna, i början av 70-talet, fick jag följa med en expedition till Svalbard. Många upplevelser i det stor-slagna landskapet har etsat sig fast i mitt inre, inte minst mötena med den småvuxna svalbardrenen och den nyfikna fjällräven. Ändå är det

nog sanningsvittnet Viktor i Grumant som jag minns allra starkast.

Grumant är en av de tidigaste ryska inmutningarna på Svalbard. När jag kom vandrando dit hade brytningen av stenkol upphört. Men några män fanns kvar för återställningsarbeten. De hade inga maskiner till hjälp, bara spade, korp och spett. Allt tydde på att det var någon form av tvångsarbete.

En av dem hette Viktor. Han kunde tyska ganska bra efter att ha suttit i fångläger under andra världskriget. Då hade han också kommit över en bibel på fiendens språk.

– Genom ordet andades Gud på mitt hjärta, vittnade Viktor.

Den övertygade ateisten förvand-

lades till en brinnande kristen som fick trösta och hålla modet uppe bland medfångarna i lägret.

Efter att ha överlevt nazismens grymheter drabbades han av kommunismens förtryck. Men han såg inte ut som den som berövats sin frihet. Det var ljus i hans blick, inte minst när han läste ur den nötta bibeln och översatte till ryska för sina kamrater.

Vid avskedet gav han mig ett minnesord från profeten Sakarja: "Icke genom någon människas styrka eller kraft skall det ske, utan genom min Ande, säger Herren" (Sak.4:6). Det ordet vill jag ge vidare som en pingsthälsning 2012.

Efter en stunds vandring från Grumant vände jag mig om och

kunde se Viktor och kamraterna på väg till arbetet. I fjärran lyste isbergen likt himlens snövita troner. Det var som om Jesu löftesord fördes med vinden från havet: "Jag är med er alla dagar till tidens slut – Manne fierhten biejjien dijjene ektesne goske eatneme nâhka". (Matt.28.20)

Låt oss be med ord från Kongo: "Gud, låt oss känna din Andes ledning så att vi vet att din väg vi går. Låt elden brinna i våra hjärtan, till dess vi målet når. Gud låt ditt ord i mitt liv få råda, att andra där din kärlek kan se. Ja, låt ditt ord i mitt liv få råda, då kan din vilja ske" (Sv.ps.89:3). Amen.

TEXT OCH BILD:
BO LUNDMARK

Grumant i fågelperspektiv.

Saepmesne joejkedeminie

Juoiggiid Searvi Plassjese orreme j̄ih akte t̄æjmoem joejkeme. Luhkiegöökte joekoen madtjeles joejkijh soptsestin aaj dej joejkenen b̄ijre. Numhtie meeh-timh tjaebpies vuelieh gov-ledh j̄ih maam akth lieredh.

Juoiggiid Searvi´n lihtsegh abpe Saepmeste, dovne Nöör-jen, Sveerjen, Sævmien j̄ih Russlaanten raedteste. Eah amma gaajhkesh ḡieh s̄ijhth, åadtjoeh Juoiggiid Searvi´ne åarrodh. Lihtsegh tjuerieh v̄ijhten aejkien sceenesne joejkeme jallh CD em dorjeme. Numhtie barre dah væjhkelommes joejkijh meatan leah.

VUELIEH VAAJMOSTE
Dah ḡieh edtjin joejkestidh, voestegh vuelien b̄ijre soptsestin, ḡien vuelie lij j̄ih gie dam lierehtamme. Noere nyjsenæjja saarnoeji guktie tjidtjebe vaakoedi: D̄ihte gie joejkeste, d̄ihte sådtode. Gosse tjidtjebe b̄åara-såbpoe, dellie guarkoe satne b̄åajhtode ussjedamme joejkenen b̄ijre. Daktere jis dælie boejhkeste vuelie vaajmoste b̄åata. J̄ih tjidtjebe dælie vuajna guktie daktere murrede gosse joejkeste j̄ih tuhtjie hijven maahta joejkedh. Beetnegh aaj d̄ienesje gosse joejkedeminie. Dellie buerebe tjidtjiebasse domtoe.

JOEJKESTI AEREBE MEEHTI SOPTSESTIDH
Mubpie jyönebem joejkesti. Jyönebe iktesth klaasen lihke tjahkasji prihtjegem jovki. J̄ih dellie joejkesti. Neapede guel-

pesne nosseminie. Numhtie d̄ihte lieri joejkestidh gosse barre göökte-golme jaepien b̄åeries. D̄ihte lieri joejkedh aerebi goh soptsesti. Gellie soptsestin guktie sliekth joejkestin j̄ih numhtie dah liereme. Joejke edtja boelvijeste boelvide juh-tedh.

Juoiggiid Searvesne edtjieh b̄åeries joejkeme-vuekieh vaar-jelidh. Eah dah s̄ijhth tjoejenassh-aath utnedh. Dah s̄ijhtieh maanide j̄ih noeride eevtjedh vuelieh j̄ijtsh dajveste lieredh. Åarjelsaemien raedtesne edtjieh åarjelsaemien vuelieh lieredh.

– Numhtie dellie ohtsedibie almetjh ḡieh mæhtieh vuelieh j̄ijtsh dajveste maanide ööhpehtidh, Ellen A. Sara jeahta. D̄ihte lea Juoiggiid Searvi´n åejvie. Soptseste satne byöreme Cecilia Persson edtja ööhpehtæjjine åarrodh.

– Vaajtelem j̄ijnjesh edtjieh joejkeme-kuvsjide b̄åetedh gosse dah ælkieh, jeahta.

TEEKSTE J̄IH GUVVIE:
MEERKE KRIHKE
LEINE BIENTIE

Ellen A. Oskal, Juoiggiid Searvi´n åejvie geerjene gosse meehti Plassjesne joejkedh.

Joik i Saepmie

Joikegruppa Juoiggiid Searvi har vært på Røros. Tolv dyktige og ivrige joikere fortalte om joikene de skulle fremføre. Slik fikk man høre vakre joiker og lære noe nytt. En for-

talte at hun fikk høre av sin mor at joik er synd. Men nå joiker han og kjenner at joiken kommer fra hjertet. En annen fortalte at hun lærte å joike før hun lærte å snakke.

Medlemmene i gruppa Juoiggiid Searvi kommer fra Norge, Sverige, Finland og Russland. De håper å inspirere barn og ungdom til å lære seg joiken fra sine egne

områder, og oppfordrer folk til å bli med på joikekurs. Cecilia Persson er invitert til å være med fra sørsamisk område.